

lib. 1. D. 18. & alii comm. Sanè per interpraetem potest matrimonium celebrari. Et si hic sit electus communi contrahentium consensu, plena, ei adhibetur fides in dubiis, si quæ contingant. *Sancti de Matrim. lib. 3. D. 39. n. 4.* consensus quomodocumque expressus non debet esse fictus, vel simulatus, sed verus, *cap. 26. h. tit. l. 30. ff. de Rit. nuptiar.* Sit Titius per verba de presenti contrahens cum Seja, sed sine animo contrahendi, nullum sanè contrahit matrimonium in foro interno, in quo non alius testis, quàm veritas, & conscientia propria attenditur: In foro tamen externo, cum Ecclesia non videt de occultis, hoc matrimonium pro vero habebitur, donec probetur fictio, *cap. 26. cap. 30. h. t.* Nec ipsi, etiam cum juramento asserenti, animo, & consensu caruisse, creditur; *arg. cap. 10. de Probation.* ne detur occasio matrimonia legitima dissolvendi cum maximo periculo, & damno contrahentium, & Sacramenti injuria, ac proinde ipse Titius gravè injustitia, & sacrilegii peccatum committit. *Sancti de Matr. lib. 1. D. 11. n. 1.* Et cum hoc damnatum aliter non possit reparari, regulariter tenetur fictè contrahens, ablata fitione, verè in matrimonium consentire, & ad hoc potest in foro externo compelli. *Sancti de Matr. lib. 1. D. 11. ex n. 4.* Si tamen cum alia verè contraxit, & per censuram cogatur cum decepta cohabitare, potius censuram (quæ tunc non ligat) sustinere debet, quàm accedere ad non suam: cum nullam ob causam possit peccatum fornicationis committere, *cap. 44. de Sentent. execrationum.* casu quo ex parte unius tantum deficiat consensus, quia vel fictè contraxit, vel gravi metu ductus est utriusque consensum de novo requiri, tenent *Felin. Ledesm. & alii*; sed cum alter verè consensisset, ejusque consensus validus, & sufficiens ad matrimonium esset, & nondum sit revocatus, sufficit tantum de novo adjungi consensum illius, qui fictè, vel metu contraxerat. *D. Thom. in 4. D. 29. q. un. art. 3. q. 2. ad 2. D. Bonav. ibid. Navarr. Man. cap. 12. n. 1. Sancti de Matrim. lib. 2. D. 32. n. 9.*

21 Non solum per se potest quis Matrimonium contrahere, sed etiam per Procuratorem, habentem ad hoc mandatum speciale: quod nequit alteri sine speciali facultate subitui, dum tamen tempore contractus matrimonii non fit mandatum revocatum, *cap. fin. de Procur. in 6.* quod etiam post Tridentinum habet locum sic universali Ecclesiæ praxi testante.

Ita tamen, ut Procurator nomine sui principalis coram Parocho, & testibus contrahat, & potest Parochus dicere: *Ego vos Procuratores, quatenus representatis vestros principales conjugio.* Non tamen est necessè, quod Procurator constituatur coram Parocho, & testibus, quia nec jure, nec praxi hoc est inductum. *Sancti de Matr. L. 2. D. 11. ex n. 20. Gutierr. & alii.* Similiter per epistolam potest matrimonium contrahi, dummodò, ubi Trident. est receptum, traditio, & acceptatio utriusque contrahentis coram eodem Parocho, & testibus fiat. *Sancti de Matrim. l. 2. D. 12. n. 3. Gutierr. de Matrim. cap. 45. n. 4. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 254. contra Ledesm. Rodrig. in Sum. & alios.* Matrimonium contractum, vel per Procuratorem, vel per Epistolam habet rationem Sacramenti: in Christianis namque numquam ratio Sacramenti dividitur à contractu; sed hoc habet speciale, quod per absentem, & per substitutum confici possit, licet alia Sacramenta hoc modo nequeant fieri; quia Christus non immutavit contractum, sed illum elevavit ad esse Sacramenti. Sic contra *Durand. Can. Ledesm. & alios* tenent. *Sancti de Matrim. L. 1. D. 11. n. 27. & alii.* In matrimonio enim non solum ratio contractus invenitur, ut in Lege veteri celebrabatur, & etiam hodie inter non baptizatus; *arg. cap. 3. de Presbyt. non bapt.* Sed in Leg. Evangelicæ ipse contractus matrimonii, fuit à Christo D. ad Sacramentum elevatus, ut est de fide contra Lutheranos, & alios. *Trident. sess. 7. de Sacram. in gener. Can. 1. & sess. 24. de Matrim. Can. 1. Paul. ad Ephes. 5. v. 32.* ibi: *Sacramentum magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Quod fuit valde conveniens, ut gratia Divina conjugibus conferretur ad onera matrimonii sustinenda, cum vinculum perpetuum contineat; maxime ex Lege Christi apud *Matth. 5. v. 19.* Et quidem cum Christus nuptiis interfuit in Cana Galilee hoc Sacramentum, vel instituit juxta aliquos, vel saltem approbavit; & postea instituit, quando abrogata Lege repudiij ad suam naturalem indissolubilitatem illud restituit illis verbis: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* *Matth. 19. v. 7. Sancti de Matrim. l. 2. D. 4. n. fin. Palac. Henriq. & alii.* Gratia Sacramentalis matrimonii duplex est effectus, alter concupiscentiam reprimere, alter efficere, quod conjuges prolem religiosè educent, sibi fide-

liter assistans, & operas suas communicent. Et quidem actus contrahentium sunt Sacramentum tantum, effectus Sacramenti est res tantum: vinculum verò, quo conjuges uniuertur sunt res, & Sacramentum. *D. Thom. in 4. D. 26. q. 2. art. 1. ad 5. Sancti de Matrim. L. 2. D. 10. num. 3.*

22 Matrimonium, quatenus Sacramentum, potest definiti sic: *Est legitimum viri, & mulieris conjunctio individualium vite consuetudinem continens; gratiam sanctificantem conferens ritè dispositis.* Et quidem hoc Sacramentum in ipso tantum contractu consistit, nec post ipsum factum perseverat. Sacramentum enim est signum practicum ex opere operato sanctificans suscipientem. *Trid. sess. 7.* Et tantum in ipso contractu matrimonii conferitur conjugibus hac gratia ex opere operato, non verò in ejus usu. Si verò conjuges, peccato obstante, gratiam non consequantur in ipsa Sacramenti susceptione, cum durante matrimonio consequi valent, obice peccati per poenitentiam remoto. *Suar. de Penit. D. 28. sect. 6.* Ejus materia est eadem, ac contractus, siquidem hic non est mutatus, sed tantum elevatus ad Sacramentum; ac proinde materia remota sunt corpora contrahentium ad generationem idonea: proxima est actualis corporum traditio, & acceptatio. *Forma* est consensus utriusque verbis, vel aliis signis expressus in talem traditionem, & acceptationem. Sic *Suar. Bellarm. Scot. & alii cum Sancto de Matrim. L. 2. D. 5. n. 6.* contra *varios varie sentientes apud ipsam Sanchez.* Verba consueta, quibus consensus exprimitur, sunt hæc, vel similia: *Ego te in meam accipio, & ego te accipio in meum, cap. 31. h. t. l. 2. tit. 1. p. 4.* ibi: *Quando dice el home: Yo te recibo por mi muger; e ella dice: Yo te recibo por mi marido, o otras palabras semejantes de estas.* Hinc est, quod cum ipsi contrahentes ponant formam: non Parochus, ut *Cano L. 8. de Locis, cap. 5. ad 5.* censuit, sed ipsi contrahentes sunt hujus Sacramenti Ministris, quod est singulare in hoc Sacramento. *Suar. tom. 1. de Sacram. q. 65. D. 16. sect. 1. Sancti de Matrim. L. 2. D. 6. n. 2. Bellarm. Ponc. Gutierr. & alii.* Et jam contraria sententia ab aliquibus improbabilis, ab aliis temeraria, & ab omnibus minus probabilis censetur. Vide *Larrixe L. 6. p. 3. n. 28.* * Siquidem ante Trid. matrimonium à fidelibus contractum sine Parocho valebat, ut Sacramentum; & si

ne Ministro nequit Sacramentum confici. Parochus enim non profert verba, tanquam Sacramenti Minister, sed declarat, confirmat, & approbat, quod inter ipsos fit, vel factum est. Et sicut unus tantum est contractus, ita etiam unicum est Sacramentum, licet in utroque recipiatur: sic contra dicentes, esse duo Sacramenta partialia, & unum totale tenent. *Sancti de Matrim. l. 2. D. 10. n. 5. & alii*; quia licet ibi sint plura materialiter, & in genere entis, est unicum signum representans unicum unionem Christi cum Ecclesia: & unica materia, & forma, & neutra per se hoc representat. Hinc si fidelis cum infidelis contrahat, sicut olim Clothildis cum Clodovæo Ethnico Rege Gallorum contraxit, solum rationem contractus habebit tale matrimonium, non verò Sacramenti, cum hoc deberet utrumque efficere, quod impossibile est ex parte infidelis; quia ante baptismum est incapax Sacramenti recipiendi. Ita contra paucos, tenent *Gutier. de Matrim. cap. 42. num. 2. Sancti de Matrim. L. 2. D. 8. num. 2. Vazq. Ponc. & alii.* Fideles contrahentes matrimonium, quod forte ignorant, esse Sacramentum, cum habeant intentionem faciendi, quod faciunt alii fideles, vel Ecclesia, etiam Sacramentum suscipiunt. *Sancti de Matrim. L. 2. D. 10. num. 6. ex D. Loom. & aliis.* Imò, etiamsi habeant positivam intentionem solum contractum celebrandi, & nullomodo Sacramentum; nam in matrimonio inter fideles contracto nequit ratio Sacramenti à ratione contractus separari. Siquidem *Trid. sess. 24. de Matrim. Can. 1. & Florent. in Decret. univ. §. 5. & §. 7.* Indefinitè, & sine exceptione, nec distinctione dicitur matrimonium fidelium esse verè, & propriè Sacramentum; ergo de omni matrimonio fidelium, hoc intelligendum est. *Sancti de Matrim. lib. 2. D. 10. num. fin. & alii contra Scot. in 4. D. 26. q. un. Vazq. Ponc. de Matr. lib. 1. cap. 9. num. 3.* Hinc Hæretici, dum matrimonium celebrant, si nolunt conficere Sacramentum, ex errore speculativo; cum tamen absolute velint contractum celebrare, utrumque faciunt, & contractum, & Sacramentum ipsi connexum. Si vero ita velint separare Sacramentum à contractu, ut nullomodo velint in contractum consentire, si non separatur à Sacramento: neutrum faciunt. Siquidem deest consensus necessarius ad contractum. Matrimonium infidelium, si ad fi-

dem convertantur, & baptizentur in Sacramentum transit, ac proinde illud matrimonium, quod antea erat tantum contractus, erit tunc etiam Sacramentum. Ita tenent *Sanch. de Matr. l. 1. D. 9. n. 5. Gutier. cap. 42. n. 5. Bellarm. de Matrim. l. 1. cap. 5. Henric. Laym. & etiam sic D. Thom. in 4. D. 39. q. 1. art. 2. ad 1. sentire videntur. Statim enim ac illi coniuges baptizantur, Matrimonium illud representat unionem Christi cum Ecclesia, cum perseveret contractum in Christi fide, & indissolubile redditur, ut Matrimonium ratum fidelium, ac proinde statim, ac baptizantur illud Matrimonium efficitur Sacramentum. Contra *Vazq. tom. 2. in 3. p. D. 138. cap. 5. Ponce. de Matrim. l. 1. cap. 9. n. 8. & alios*, qui in esse contractus tantum manere dicunt.*

23. Effectus Matrimonii ritè contracti varii sunt, conjux equidem, alio vivente, nequit cum alia persona contrahere Matrimonium, nec ullo modo, sive in effectu, sive in affectu cum alio carnaliter commiserit, *cap. 19. b. t.* Deinde conjuges tenentur educare prolem in Religione vera, bonis moribus, pietate, & artibus, eosque alere, non solum tribuendo cibum, & potum; sed & vestitum, habitationem, suppellectilem domesticam, medicamenta, *l. 43. ff. de V. S.* Et quidem pater, principaliter; mater tantum in ejus defectum: etiam si liberi sint illegitimi, & spurii, *cap. 5. de eo, qui duxit*: quia sic jus naturale dicitur, nisi habeant ipsi unde alantur, vel sint ingrati, *l. 5. §. 7. & 11. ff. de Agnos. & alend. liber.* Debentque ipsi conjuges mutuo cohabitare in eadem domo, utendo mensa, & toto communi, *cap. 1. & 2. de Conjug. Lepros. & deducitur ex Genes. 2. Matth. 5.* nisi ambo in separationem consentiant, & nullum sit incontinentiæ periculum. *1. Cor. 7.* Vel si subsit justa causa: v. g. quia vir ad bellum, vel Provinciam regendam à Principe destinatur: tunc etiam uxore invitata potest discedere. Praterèa, licet neuter conjugum regularitè debitum petere teneatur, cum nullus suo jure cogatur uti, nisi ex charitate quatenus credat, alteri periculum incontinentiæ imminere. Tamen, uno petente, alter reddere tenetur: nam dum Deus *Genes. 2.* dixit: *Crescite, & multiplicamini*, actum conjugalem præcepit. Et constat ex *Apost. 1. Cor. 7. v. 3. Uxori vir debitum reddat*: similiter autem

uxor viro: reddere enim unicuique, quod suum est, quale est corpus viri respectu uxoris, & è contra, est actus justitiæ. Hinc patet Manichæorum delirium, qui Matrimonium, esse malum afferunt; & aliorum credentium, actus conjugales esse illicitos; nam alias à Domino non præciperentur. Accedere enim ad uxorem gratia alieujus finis, qui ad tria bona Matrimonii pertineat, licitum est, & actus virtutis; ut si quis accedat gratia servandæ fidei, vel communicatiōis indissolubilis, vel ob bonum proliis, Quin, & actus honestus erit talis accessus ad fornicationem vitandam, vel in alio conjuge, vel in se. Actus conjugalis tuendæ, aut restaurandæ salutis causa, cum finis non sint malus, non est peccatum, ne quidem veniale. *Ponc. de Matr. l. 1. cap. 8.* qui etiam ait, intemperantiam voluptatis esse, ac proinde peccatum veniale, si conjugati utantur cibis calidis, aut unguentis, oleis, musco, & aliis medicamentis ad excitandam, & accendendam magis voluptatem. Et hac ratione *Innoc. XI.* damnavit hanc propositionem, *qua est 9. opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* Non vero comprehenditur in damnatione exercere opus conjugii ob finem honestum, etiamsi simul fiat ob delectationem, & voluptatem. Et simili ratione est damnata ab ipso *Innoc. prop. 8. Commedere, & bibere, usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obicit valetudini, quia licitè potest appetitus rationalis suis actibus frui.* Licet olim actus conjugalis videatur prohibitus, quando erat sumenda Eucharistia, vel cum jejunandum erat, vel etiam diebus Dominicis, & festivis: tales sanè prohibitiones, vel solum ob decentiam factæ sunt, vel jam omninò cessarunt. *Ponc. de Matrim. l. 1. cap. 9.* petere debitum tempore menstrui, si incontinentiæ periculum, vel alia causa non urgeat, videntur esse veniale, cum mulier tunc sit aliquantè innepta commodæ seminis receptioni, ac retentioni: at verò reddere, cum vir admonitus non respicit, licitum est: imò ad hoc tenetur mulier ex debito justitiæ, nec datur sufficiens causa ab hac obligatione eam excusans. *D. Thom. in 4. D. 32. quest. 1. art. 2. quest. 3. corp. Sanch. de Matrim. lib. 9. D. 21.* ubi latè de his tractat plures sententias referens. Etiam licitum per se est accedere ad mulierem tempore, quo gra-

gravidam est. Item post partum ante purificationem, & etiam tempore, quo infans lactatur. Textus tamen, in quibus contrarium constare videntur, intelligi debent, quando est periculum abortus, vel aliud inconveniens invenitur. *Sanch. de Matrim. lib. 9. D. 22.* Quando ambo conjuges sunt amantes separandi sunt ob evidens damnum proliis, quæ careret parentibus, qui eam educare, & instruere possent. Si verò unus sit mentis compos, sive vir, sive femina licitè ad consortem accedit, nisi periculum abortus, vel aliud inconveniens hoc impediatur. Sanus verò non tenetur reddere debitum furioso petenti, sicut nec ebrio, quia non petunt modo humano, nisi addesit in petente incontinentiæ periculum. *Sanch. de Matrim. l. 9. D. 23.* Debitum petere, vel reddere in loco publico lethale esset ob scandalum, quod insipientibus daretur. Nec in loco sacro potest peti, nec reddi debitum ob decentiam, & reverentiam loco sacro debitam. Et eà copula esset mortalis, & sacrilega, & locum sacrum violaret, *cap. 20. de Consecr. D. 1. cap. 5. de Adulter.* nisi in casu necessitatis, quo saltem unus ex conjugibus obsessus esset diu in Ecclesia, & non esset aditus ad aliud locum, ubi talis actus posset exerceri: quia tunc difficillimum continere esset, & communitè adest incontinentiæ periculum, quamvis desit in aliquibus particularibus conjugibus, aut eventibus. *Sanch. de Matr. l. 9. D. 15.* ubi plura affert. Actus conjugalis numquam est culpa mortalis, nisi non servetur modus ordinarius, & naturalis concubendi, dum fiat in vase debito, & sine periculo generationem impediendi: ac proinde, non erit lethale, sive congregiantur stando, sedendo, vel à latere, vel præposterè more pecudum accedendum: erit tamen veniale grave, saltem propter abusum, & indecentiam, nisi forte dispositio corporum, vel alia causa justa id excusaret ab omni peccato. Et quamvis uxor non teneatur reddere debitum, quando adest periculum effusionis seminis, tenetur tamen reddere, quando hoc periculum deest, quamvis aliàs ratione mutationis situs culpam venialem committeret sic exigens. *Sanch. de Matr. l. 9. D. 16.* ubi plures sententias refert *Ponc. de Matr. l. 10. cap. 11.*

24. Qui dubitans de matrimonii valore ob suspitionem impedimenti latentis matrimonium contraxit, nequit ob malam fidem debitum petere, sed si alia

pars bona fide contraxisset, & habeat jus petendi debitum, & utendi re, quam bona fide possidet, etiam mala fidei possessor reddere tenetur, ne bonæ fidei possessor suo jure spoliatur; *arg. cap. 2. de Secund. nupt. Sanch. de Matrim. l. 2. D. 42. n. 2. & alii*, contra *Soto*, & alios. Similiter potest reddere, si ipsi, matrimonio jam contracto, dubium de matrimonii valore superveniat, tenetur tamen diligentiam sufficientem ad inquirendam veritatem adhibere, & sic intelligitur; *Text. in cap. 44. de Sent. excomm.* quod si adhuc dubitet, reddere, & petere potest; nam nulla est ratio, ut jure legitime adquisito privetur, nec spoliatur possessione bonæ fidei, quam habet: ac proinde nec fructus, & usu ejus: redditione, scilicet, & petitione debiti. In dubio enim melior est conditio possidentis. *Sanchez, de Matr. l. 2. D. 41. ex n. 46. Soto, Ledesm. & alii*, contra alios sentientes. Si post matrimonium contractum non solum dubium, sed opinionem habeat aliquis conjugum de nullitate matrimonii, quam nec adhibita diligentia, elidere potest, reddere debet, quia non potest alterum sine certitudine, sua possessione spoliare, petere tamen nequit, quia licet possessio suffragetur dubitanti, non tamen habenti assensum opinativum, *cap. 44. de Sentent. excomm.* Aliud esset, si etiam contra opinionem probabiliorum de matrimonii nullitate, habeat opinionem verè probabilem de ejus valore: nam ei se conformando potest reddere, & petere. *Sanch. de Matrim. l. 2. D. 44. ex n. 2.* Si utrique conjugi dubium de matrimonii valore superveniat, neuter petere potest ante adhibitum sufficientem diligentiam: si eà adhibita, dubium persistat, uterque petere valet: si ante diligentiam adhibitam alter illicitè petat, alter non tenetur, nec potest reddere debitum: nam cum alter non habeat jus petendi, negans nullo jure eum privatus; imò si redderet, exponeret se, & partem periculum fornicationis, non tantum materialis; sed & formalis, cum nullo jure talis actus coonestetur. Aliud est, quando mala fidei possessor petit, & altera pars bona fide possidet; nam tunc licet debitum negari possit, quia petens non habet jus petendi, reddere tamen potest, quia ipse est in possessione bonæ fidei, & eà potest uti, petendo, & reddendo, nec tenetur credere compari de matrimonii valore dubitanti: imò nec asserenti, illud esse nullum. *Sanchez, de Ma-*

Matr. lib. 2. D. 41. ex n. 55. & alii, contra aliquos aliter sentientes.

25 In hac maritali conjunctione vir est pars principalis, & ad maritum, ut caput familiae pertinet gubernatio domestica, & in his, quae ad eam spectant tenetur uxor marito obedire. Gen. 3. 8. 16. ibi: *Mulier dixit: sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* 1. Cor. 11. v. 3. ibi: *Caput autem mulieris vir.* Quod si inobediens sit, potest à marito moderate puniri, non tamquam ancilla, sed ut conjux. Et etiam familiam, & uxorem alere tenetur, nam idè ab ea recipit dotem. L. 7. ff. de Jur. dot. nisi mulier discedat à viro sine justa causa: secus si ob justam causam discedat; v. g. ob savitiam, vel morbum mariti, vel etiam ob culpam propriam uxoris. *Sanch. de Matr. L. 9. D. 4. ex n. 2. & alii.* Si maritus sit inops, & uxor dives, haec ipsum alere debet. *Sanch. de Matr. L. 9. D. 5. n. 9.* Nec potest uxor, sine viri consensu, vel casu necessitatis, ab eo discedere, etiam locum sacrum visitandi causa. *Sanchez, de Matrim. lib. 9. D. 4. num. 17.* Si maritus etiam pro libitu voluntatis domicilium mutet, cum sequi tenetur uxor, cap. 3. 13. q. 2. nisi aliud inter ipsos sit conventum, vel magnum incommodum uxori sequeretur. Vir tamen non tenetur sequi domicilium uxoris, nisi haec ob casum necessarium illud mutet, itaque concludit. *Sanch. de Matrim. L. 1. D. 4. in fin.* quod vir cum sit familiae caput potest eligere domicilium, quod velit, & mulier tenetur cum comitari, non verò è contra: nisi necessitas cogat mulierem domicilium mutare. In nostris Indiis dispositum est, quod conjugatis in his Provinciis, non permittantur ire ad Hispaniam sine Gubernatorum licentia, & praecedente causae cognitione, & pro tempore limitato. L. 7. tit. 3. lib. 7. Rec. Ind. nec conjugatis in Hispania permittitur in Indiis residere sine gravi causa, sed debent ad Hispaniam remitti. L. 1. tit. 3. lib. 7. Rec. Ind. ibi: *Ningun Virrey, Presidente, Audiencia, Governador, ò Justicia, de, ni pueda dar licencia, ni prorrogiacion à los casados en estos Reynos, para poder estar, ni residir en los de Indias; y si se ofriere algun caso tan raro, preciso, è inexcusable y forzoso, que nos pudiera mover à dispensar por algun tiempo, constándoles primero de la necesidad, que obliga por informacion cierta y verdadera, que baga plenissima probanza, puedan dispensar los Virreyes y Audiencias, con la limi-*

tacion de tiempo que el caso permitiere, sobre que les encargamos las conciencias. Praeterea: vir habet in liberis patriam potestatem: & licet olim patria potestas ad omnia bona liberorum, & ad jus vitae, & necis extenderetur. L. fin. C. de Patr. potest. Hodie tantum potest pater controversias domesticae terminare, & filios inobedientes moderate castigare. L. 3. & 4. C. de Patr. potest. Et tantum in peculio profectio habet plenum dominium; in adventitio solum usufructum; pleno dominio filiis relicto in castrensi, & quasi castrensi, §. 1. Inst. per quas person. L. 6. C. de Bonis, quae liber. Et licet Jure Communi, etiam per matrimonium liberorum nequiquam solveretur patria potestas, §. fin. Inst. de Patr. potest. Jure tamen Hispano solvitur. L. 8. tit. 15. Rec. C. ibi: *El hijo, ò hija casado y velado, sea baido por emancipado en todas las cosas para siempre.* Deinde uxor participat dignitatem, & nobilitatem mariti. L. 13. C. de Dignit. lib. 12. & privilegiis fori, sessionis, immunitatis, & domicilii mariti etiam gaudet. Quae omnia uxor retinet, etiam mortuo marito, dum vidua est: amittit tamen, quando ad alias nuptias transit. L. 13. C. de Dignit. Sed licet mulier marito inferioris conditionis nubat, non amittit propriam nobilitatem; arg. l. 10. C. de Nuptiis.

26 Omnes, qui specialiter non prohibentur, possunt matrimonium contrahere, cum hoc sit de genere permissorum, cap. 23. h. t. L. 6. tit. 2. p. 4. Quinimò Hispani, qui in his partibus degunt monendi sunt à Praelatis, & Gubernatoribus, ut matrimonium contrahant intra triennium, ut sic vitentur scandala, & incrementum harum Regionum consolatur. Et hac ratione praefertendi sunt non conjugatis in Commendis, aliisque praemiis. L. 5. tit. 5. lib. 4. L. 36. tit. 9. lib. 6. Recop. Indiar. filifamilias matrimonium contrahere volentes tenentur sub gravi consilium parentum exquirere, quippe sperare debent à parentibus esse fidelissimè eis deroganda omnia, quae ipsis obesse, vel prodesse possent, & saepe ipsis incauta ob caecum amorem non perspicua; & insuper esset contra obsequium parentibus debitum, consilium non petere. Alias in re tam ardua imprudenter agerent. Sanè parentum saepe scire interest, an, & cum qua persona sui liberi matrimonium contrahant, cap. 4. 30. q. 5. cap. 13. 32. q. 2. Nisi justa causa excuset; v. g. quia liberi praevideant, parentes injustè

impedituros sponsalia, alias licita. *Covarr. de Spons. p. 2. cap. 3. §. 8. n. 1. Sanch. de Matr. l. 4. D. 23. n. 10.* Sponsalia contracta pro casu, quod matrimonium ex defectu notitiae, vel consensus parentum esset illicitum, invalida erunt, etiamsi jurata sint, quia nemo potest ad inhonestum obligari, cap. 18. de Jure jur. cap. 5. 22. q. 4. sed non tenentur filii consilium parentum sequi, si nullam justam causam habeant matrimonium impediendi; sed eis etiam invitatis, licite valent matrimonium contrahere, quia in status electione, praesertim matrimonii, non subduntur alieno arbitrio, sed suum propositum debent sequi, quia ipsi, non eorum parentes, commoda, vel incommoda status electi, vel neglecti sustinere debent, cap. 13. h. t. cap. 12. de Regul. D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. in corp. *Covarr. de Spons. p. 2. cap. 3. §. 8. n. 5. Sanch. de Matrim. l. 4. D. 23. n. 10.* Nec parentes possunt irritare sponsalia valida liberorum, licet vota possint irritare: nam quoad status electionem filii omnino sui juris sunt, cap. 12. de Regular. ibi: *Tamen, quia liberum habet arbitrium in electione propositi, sequi parentum non cogitur voluntatem.* Et D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. in corp. ait: *Alio modo non tenetur inferior sui superiori obedire, si ei aliquid praecipiat, in quo ei non subdatur, dicit enim Seneca in tertio de beneficiis; errat, si quis existimat servitutem in totum hominem descendere: pars enim melior excepta est: corpora obnoxia sunt, & scripta Dominis; mens quidem est sui juris: unde non tenentur servi Dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio contrahendo, vel virginitate servanda, aut aliquo alio hujusmodi.* Et quidem sub anathemate est prohibuitum affirmare irrita matrimonia filiorum sine consensu parentum contracta, & parentes ea irrita, vel rata facere posse, contra aliquos Haereticos. *Trid. sess. 24. de Reform. matr. cap. 1.* Nec Jure Civili, ut contra aliquos tenent *Genz. in cap. 1. de Desponsat. impub. n. 8.* Nec Canonico, etiam antiquo, fuit requisitus parentum consensus ad matrimonii valorem. Siquidem in cap. 2. 27. q. 2. cap. 13. cap. 14. cap. 23. cap. 25. h. t. ubi agitur de consensu ad matrimonium necessario, solum fit mentio consensus à contrahentibus, non vero à parentibus praestandi. *Covarr. de Sponsal. p. 2. cap. 3. §. 8. ex n. 1. Sanch. de Matrim. l. 4. D. 22. n. 3. Bellarm. & alii.* Consensus tamen parentum antiquitus requirebatur ad solemnitatem matrimonii, adco-

valide, tamen illicitè contrahitur. Ecclesiam posse impedimenta dirimentia statuere, decidit. *Trid. sess. 24. de Matrim. Can. 4.* Et patet in impedimentis metus, *cap. 14. & 15. b. t. Criminis, cap. 2. & fin. de Coniug. servor. & clandestinitatis. Trid. sess. 24. de Ref. matr. cap. 1.* Nam Christus D. dum matrimonium ad esse Sacramenti elevavit, non mutavit naturam contractus, nec in ejus institutione determinavit materiam Sacramenti, sed ipsum instituit sub ratione generica contractus legitimi, ita ut hic, vel ille contractus matrimonii, qui legitime celebratur inter fideles sit simul Sacramentum, relinquendo Ecclesie, sicut in aliis contractibus facultatem, & determinationem contractus matrimonialis: ac proinde Ecclesia nihil immutat citra materiam, vel formam à Christo institutam. Nam Christus Dominus, in aliquibus Sacramentis materiam in specie infima determinavit, ut aquam in Baptismo, oleum in Extrema-Uncione, chrisma in Confirmatione: in aliis tantum habetur quædam determinatio generica, ut dolor in poenitentia, sive à contritione, sive ab attritione procedat. In aliis denique magis generica est determinatio, ut in Sacramento ordinis, ubi Christus tantum determinavit, aliquod signum sensibile adhiberi ad significandam potentiam traditam, relicta Ecclesie determinatione in particulari. Et sic diversa materia in Ecclesia Græca, ac in Latina invenitur. Etiam in matrimonio reliquit Ecclesie determinare contractus legitimitatem.

28 Potestas impedimenta dirimentia statuendi competit soli R. Pontifici, non verò Episcopis, etiam pro suis Diocesis, cum sit una ex majoribus causis Ecclesie; *arg. cap. 3. de Baptism. Covarr. de Spons. p. 2. cap. 6. §. 10. n. 16. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 1. n. 9.* Possunt tamen Episcopi in suis Diocesis impedimenta tantum impedimenta statuere, quippe quod non censetur esse ex majoribus causis. Potest similiter Pontifex aliquam personam reddere inhabilem, ut cum alia determinata contrahat. *Hostiens. Felin. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 1. n. 7.* Imò absolutè, & in perpetuum reddere inhabilem. V. g. in poenam gravis criminis, *Sanch. num. 8.* Sed adeò requiritur justa causa ad impedimenta, præcipue dirimentia, statuenda, ut si hæc desit, non solum illicitè, sed, & invalidè ea statuat Pontifex, quia matrimonium est vincu-

lum institutum Jure Naturali, ac proinde dirimi nequit sine justa causa, ut in dispensatione voti, relaxatione juramenti, &c. accidit. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 1. n. 6.* Cum consuetudo, si legitime sit præscripta, & rationabilis, secus si nec rationabilis, nec legitime præscripta sit, habeat vim legis, *cap. fin. de Consuet. ipsa etiam potest inducere impedimenta dirimentia, etiamsi non specialiter à Papa approbetur; arg. Text. in cap. 3. de Cognat. spir. Suar. de Leg. L. 7. cap. 19. n. 26. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 4. n. 11. Gonz. in cap. 1. b. t. n. 22. contra Joann. Andream. Tabien. Hostient. Ponce, Fagnan. & alios varie sentientes.* Similiter consuetudine tolli, & restringi possunt talia impedimenta; *arg. cap. 8. de Consang. Trid. sess. 24. de Ref. matr. cap. 3. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 4. n. 14. contra alios apud eundem.* Nec inde inferitur, posse Principem Secularem, etiam supremum impedimenta dirimentia statuere. *D. Thom. in 4. D. 42. q. 2. art. 2. ad 4. Prohibitio Legis humana non sufficit ad impedimentum matrimonii, nisi interveniat auctoritas Ecclesie, quæ idem etiam interdicit: Sacramenta Ecclesie, quales est etiam matrimonium, humanis Legibus non subducuntur. Covarr. de Spons. p. 2. cap. 6. §. 10. n. 30. Bellarm. de Matr. L. 1. cap. 32. nam per hanc elevationem matrimonium coepit esse contractus spiritualis, & sacer à Legibus Civilibus, etiam quoad cognitionem, exemptas, cap. 3. de Ordin. cogn. eo qui filii sint legit. Trid. sess. 24. de Matr. Can. fin. hac ratione subditi fideles non diligantur impedimentis statutis à Principe infideli, ut contra *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 3. n. 7. & alios tenent. Pone. de Matrim. lib. 6. cap. 2. ex n. 3. Laym. L. 5. tr. 10. p. 4. cap. 1. n. 3. & alii.* Principes infideles respectu suorum subditorum infidelium impedimenta statuere possunt: & similiter Principes fideles respectu subditorum infidelium, quia tunc matrimonium tantum est contractus civilis, non Sacramentum; ac proinde omnino subjectum ejus potestati Legislativæ. *D. Thom. in 4. D. 39. q. unic. art. 2. ad 3. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 3. n. 5. & alii.**

29 Non omnia impedimenta sunt ejusdem generis, & vigoris, & eodem jure introducta. Aliqua enim impedimenta sunt Jure Naturali, vel Divino inducta, scilicet: *Error, atas infantie, impotentia, ligamen, & consanguinitas in primo gradu linea recta.* Et talia dirimunt

omnia matrimonia, etiam infidelium, siquidem ipsi Lege Divina, & Naturali obligantur. Alia sunt Jure tantum Ecclesiastico inducta. Et hæc, licet dirimant matrimonia fidelium ubicumque sint, nam ut subditi Ecclesie ejus Legibus tenentur; non tamen dirimunt infidelium matrimonia, quia cum nondum Ecclesiam per Baptismi januam sint ingressi, subditi Ecclesie non sunt, nec Legibus Ecclesie tenentur, *cap. 8. de Divort. 1. Cor. 5. v. 12.* nisi in Domino temporali Ecclesie degant; nam tunc Pontifex, ut Princeps temporalis potest ligare eos impedimentis, sicut quilibet Princeps Secularis: siquidem talium matrimonia non

Sacramentum, sed tantum contractus sunt. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 1. num. 3.* Hæretici contrahentes cum impedimento Ecclesiastico, attento juris rigore, nulliter contrahunt; ipsi enim baptizati sunt, ac proinde Ecclesie Legibus tenentur: Consuetudine tamen non improbat, imò, & permissa à Pontifice: & ne tranquillitas, & pax publica turbetur admissum est in Germania, nec Legibus Ecclesie tenentur, ubi cum Catholicis commixti degunt, quod talia matrimonia pro validis habeantur, ut saltem tolerentur.

30 Impedimenta impedientia, prout olim vigeant, his Versiculis comprehenduntur.

Ecclesie vetitum, nec non tempus feriatum, Atque cæcibimus, crimen, sponsalia, votum: Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Vel brevius sic explicantur. *Interdictio, Dies, Votum, Sponsalia, Crimen. Interdictum est, quando Episcopus, vel Parochus ob dubium impedimenti prohibet: aliquos contrahere, usque dum de impedimento discutitur. Dies est tempus feriatum, quod nunc incipit ab Adventu usque ad Epiphaniam inclusive, & à die Cinerum usque ad octavam Pasche inclusive. Trid. sess. 24. de Reform. Matrim. cap. 10. de quibus agimus in Tit. XVI. Votum, scilicet simplex castitatis, sive Religionis, sive non nubendi, de quo in Tit. VI. Sponsalia cum una contracta, & non dissoluta, de quo in Tit. IV. Crimen: multipliciter committitur ad hunc effectum. L. 14. tit. 2. p. 4. & aliis Textibus. 1. Si maritus cum consanguinea uxoris rem habeat, vel sponsus cum consanguinea sponsæ in primo gradu, vel vicissim; tunc enim neuter complex poterat amplius matrimonium contrahere, *cap. 1. cap. 4. De eo, qui cognovit. 2.* Si maritus occidat uxorem ex ira, vel odio: quod si uxor occidat maritum. *Necarr. Gutier. Pone. Gonz. in cap. 1. de Divort. n. 3. & alii tenent, quod mulier etiam hoc impedimentum incurrit; sed cum materia sit odiosa, & nullus Text. invenitur, qui clare, & expressè loquatur de uxore occidente virum, ut pater ex *cap. 5. cap. 6. cap. 7. cap. 8. 33. q. 2.* non debet extendi Lex ad uxoricidium. Ita tenent *D. Thom. D. Bonav. in 4. D. 37. & alii, cum Thom. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 16. num. 6.* Hoc impedimentum etiam incurrit vir si uxorem in adulterio deprehensam occidat: ac proinde tunc non**

potest cum alia, quæcumque sit, contrahere matrimonium, *cap. 5. cap. 6. 33. q. 2. D. Thom. in 4. D. 37. q. 2. art. 2. in corp. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 16. n. 2. & alii.* Si verò publica autoritate occidere non contrahebat impedimentum; *arg. cap. 7. 33. q. 2.* Nec obstat, quod occisio conjugis animò contrahendi matrimonium cum alio constituit impedimentum dirimens, sive à viro, sive ab uxore homicidium committatur: nam hoc expressè habetur in *cap. 5. 31. q. 1. cap. 11. de Convers. infidel.* Quod non habetur in nostro casu quoad impedimentum impediens, ac proinde non debet extendi, quia materia est odiosa. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 78. num. 8. 3.* Si quis alienam sponsam; vel de futuro, ut aliqui putant, vel presentem, ut alii tenent, rapiat violentè, non poterat cum alia contrahere. Similiter, & ipsa impedimentum contrahebat, etiam cum quocumque alio, si ipsa in raptum consentiebat, *cap. 34. 27. q. 2. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 12. ex n. 44. 4.* Si quis sine necessitate, sed malitiosè, & animò privandi alteram partem debito conjugali, propriam prolem suscipiebat, vel levabat ex baptismo, & quidem prolem communem ipsius, & uxoris, vel saltem uxoris: nam si filius esset solius baptizantis, vel levantis nullum oriebatur impedimentum; vel si baptizabat, vel tenebat in confirmatione: nam eo matrimonio per mortem soluto, ille qui levavit, nequibat aliud contrahere matrimonium, *cap. 50. 30. q. 1. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 6. n. 3. 5.* Si quis fuit in judicio con-

victus de homicidio Sacerdotis, *cap. 2. de Pœnitent. & remissionis*, non autem sufficit homicidium occultum, vel in foro poenitentiae notum. *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 6. n. 9. 6.* Tempore, quo poenitentia publica ob delictum inflicta durat, non potest poenitens contrahere matrimonium, *cap. 16. cap. fin. 33. q. 2.* nam luctui poenitentiae non bene concordat nuptiarum læticia. 7. Si aliquis attendat cum Moniali contrahere matrimonium, & cum ea illud consummet: nam licet matrimonium sit nullum, est sacrilega temeritas, puniturque in eo, quod deinceps hoc faciens, cum nulla possit matrimonium contrahere, *cap. 13. 27. q. 1. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 6. n. 11. 8.* Interfectio proprii filii; *arg. cap. 1. de his, qui filios occider. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 6. n. 12.* omnia hæc impedimenta ex crimine orta hodie ex generali consuetudine sublata sunt. *Navarr. Man. cap. 22. n. 75. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 17. n. 8. Ponc. & alii com.* Similiter, & impedimentum catechismi, quod olim contrahatur ab eo, qui pro infante respondebat, quan-

do ipsum præ foribus Ecclesie tenebat, & hodie fit, dum Sacerdos interrogat baptizandum, an renuntiet Satanae, an credat, &c. sive hoc ante baptismum fiat, sive quando supplentur solemnitates Baptismi in necessitate collati. Et quia hujus instructionis tempore sal imponitur ori baptizandi, per quem sapientia Coelestis significatur, *cap. 65. de Consec. D. 4.* Catechismus dicitur pabulum Sacramenti salis, *cap. 5. de Cognat. spiritual. Hæc cognatio non invalidum, sed illicitum tantum faciebat matrimonium inter baptizatum, & Patrinum, cap. 5. de Cognat. spirit. cap. 2. eod. in 6.* Hodie idem est Patrinus catechismi, & baptismi; sed licet esset diversus, ut olim, *cap. 100. de Consec. D. 4.* jam hoc impedimentum impediens ex hac cognatione resultans est ablatum per *Trid. sess. 24. de Ref. Matr. cap. 2. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 10. n. 12. cum aliis; contra Navarr. Palac. Toled. Lancel. in Instit. Canon. lib. 2. tit. 13. §. Per catechismum.* Hodie tantum quatuor permanent impedimenta impediencia, sequenti Versiculo contenta.

*Sacratum tempus, vetitum, sponsalia, votum:
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.*

31 Impedimentis dirimentibus Jure Antiquo stabilitis, quæ asserunt à *D. Thom. tit. 3. part. Suppl. quest. 50. art. unic. in corp.* Duo sunt addita à *Trid.* clandestinitas, videlicet, & raptus, & his Versiculis comprehenduntur.

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas affines, si clandestinus, & impos,
Raptave sit mulier, nec parti, reddita tutæ.
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.*

Infrà agemus de Conditione servili in *Tit. IX.* de Voto, & Ordine in *Tit. VI.* de triplici Cognatione, & Affinitate in *Tit. XI.* & seqq. de Crimine in *Tit. VII.* de Ligamine in *Tit. IV.* de Ætate in *Tit. II.* de Clandestinitate in *Tit. III.* de Impotentia in *Tit. XV.* Hic tamen, quia Titulum proprium non habent, agemus de Impedimentis publica honestatis, Erroris, Disparitatis Cultus, Vis, vel Metus, & Raptus.

32 Ex sponsalibus certis, & absolutis, non ex conditionibus, nisi post impletam conditionem, *cap. ubi. b. t. in 6. Sanch. de Matrim. l. 7. disp. 69. num. 2.* nascitur impedimentum, matrimonium dirimens, quod dicitur *impedimentum publica honestatis*, seu publica honestatis justitia, quod quidem non Jure Divino, aut Naturali; sed Jure solum Ecclesiastico in-

troductum est, *cap. 3. cap. 4. cap. 8. b. t. cap. un. eod. in 6. L. fin. tit. 1. p. 4.* ibi: *E estq. derecho tuvieron todos los omes por bien, que fuese guardado por honestidad de la Iglesia, è por igualdad de los Pueblos, è por toller escandalo de entre ellos. Gregor. Lep. ibid.* Publicæ enim honestati convenit, ut sicut ex matrimonio consummato nascitur vera affinitas, sic ex sponsalibus qua-

quasi ex matrimonio inchoato, quædam affinitatis imago oriatur, ita ut sponsus non possit contrahere matrimonium cum consanguineis sponsæ; nec vicissim. Et cum hæc ratio fortius militet in matrimonio rato; etiam ex eo nascitur publicæ honestatis impedimentum. *Joann. And. Abb. Soto, Navarr. Sanch. de Matr. lib. 7. disp. 70. Gonz. in cap. 4. b. t. n. 9.* impedimentum publicæ honestatis ex matrimonio resultans sicut antiquitus, sic & hodie extenditur usque ad quartum gradum; secus, quod resultat ex sponsalibus: nam licet olim usque ad quartum gradum extenderetur; *arg. cap. 8. de Consanguin.* Et expressè habetur in *L. fin. tit. 1. p. 4.* hodie tamen ex *Trid. sess. 24. de Ref. Matr. cap. 3.* est restrictum ad primum gradum. Sed cum hæc constitutio sit correctoria, ac proinde strictæ interpretationis, & solum de sponsalibus loquatur, non extenditur ad matrimonium ratum, & sic est declaratum à *S. Pio V. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 70. n. 16.* Hodie, sicut & olim hoc impedimentum oritur ex matrimonio rato absoluto, non ex conditionali, dummodo non sit invalidum ex defectu consensus: v. g. ob metum, vel errorem. Si ex aliis causis sit invalidum, v. g. ob consanguinitatem, impotentiam, &c. publicæ honestatis impedimentum nascitur, *cap. un. b. t. in 6.* etiamsi ob clandestinitatem sit invalidum, ut contra *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 7. n. 13.* tenent *Gutier. cap. 103. n. 9. Ponc. lib. 7. cap. 36. num. 5. Pignat. tit. 4. cons. 15. n. 2.* & declaratum testatur; nam *Text. in cap. un. b. t. in 6.* generaliter loquitur: *aut alia quævis ratione sint nulla:* ac proinde generaliter debet intelligi. Hoc enim olim erat satum de sponsalibus invalidis, *cap. 4. b. t. cap. un. eod. in 6.* sed hodie ex *Trid. sess. 24. de Ref. Matr. cap. 3.* ex sponsalibus quæcumque ex causa invalidis non oritur hoc impedimentum. Si tamen causa fictionis sit invalida, ita ut in foro externo nequeat fictio probari, cum hujusmodi impedimentum sit institutum ad vitandum scandalum, & ob publicam honestatem: & idem scandalum sit in hoc casu, ac si vera sint sponsalia, cum defectus consensus probari nequeat, tale impedimentum oriri tenendum est. *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 68. n. 14. Ponc. lib. 7. cap. 35. num. 10. Gonz. in cap. 4. b. t. n. 7.* Negant *Navarr. Man. cap. 22. n. 57. Ledesm. & alii.* Ex sponsalibus, quæ contrahuntur minores suprennio non oritur hoc impedimen-

tum, nisi sponsalia sint valida, quia contrahentes habeant jem usum rationis ad ipsa, ætatem malitia supplente. *L. fin. tit. 1. p. 4.* Hoc impedimentum ex sponsalibus validis resultans, manet, etiam uno ex contrahentibus mortuo, *cap. 11. cap. 14. 27. q. 2. cap. 8. b. t. l. 6. tit. 1. p. 4.* Et etiam aliquo resiliente ex justa causa; imò etiam quando duorum consensu dissolvuntur, ut contra *Gutier. de Matrim. cap. 103. n. 11. Ponc. de Matr. lib. 7. cap. 30. n. 9. Gonz. in cap. 4. b. t. n. 7.* tenent *Sanch. de Matr. lib. 7. disp. 68. n. 21.* & Sacra Congreg. imò *Alex. VIII.* teste *Fagnano in cap. 4. b. t. n. 29.* jussit, hoc non revocari deinceps in dubium.

33 Errare est unum pro alio putare, *cap. 6. 22. q. 2.* & dicit positivum judicium intellectus perversum; vel est approbare falsa pro veris, ut ait *D. August.* Et in hoc differt error ab ignorantia, quæ de sui ratione non importat aliquem cognitionis actum: tamen quantum ad hoc, quod est impedire voluntarium, nihil interest, an dicatur ignorantia, vel error, quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quæ habet errorem adjunctum, eo quod actus voluntatis præsupponit astimationem, sive judicium de aliquo in quod fertur. Unde si est ibi ignorantia, etiam debet esse error. *D. Thom. in 3. p. Suppl. q. 51. art. 1. ad 1.* Sane: Error alius est antecedens, vel dans causam actui, quando, scilicet, eo non existente, nequaquam fieret actus. Alius est, concomitans, quando, scilicet, non inducit ad contrahendum, sed ita actum committatur, ut etiam eo non existente, actus fieret. Sed non omnis error consensus excludit: ait *Gratianus* in Decreto, *caus. 29. q. 1.* Sed error alius est persone, alius fortune, alius conditionis, alius qualitatis. Error persone est, quando bis putatur esse Virgilius, & ipse est Plato, Error fortune, quando bis putatur esse dives, qui est pauper, vel è converso. Error conditionis, quando putatur esse liber, qui servus est. Error qualitatis, quando putatur esse bonus, qui malus est. Error fortune, & qualitatis conjugii consensus non excludit. Error persone, & conditionis conjugii consensus non admittit. Error antecedens circa substantiam dirimit matrimonium Jure naturæ, etiam inter infideles, quin ab Ecclesia possit talis defectus suppleri. *D. Thom. in 4. dist. 30. q. 1. art. 2. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 18. ex num. 12. & alii.* Nam consensus est omnino necessarius ad matrimonii valorem, etiamsi hoc

ut contractus tantum consideretur, cap. 2. 27. q. 2. C. 14. cap. 25. b. t. *Trid. sess. 24. de Reformat. Matrim. cap. 1.* Et circa personam errans nullum consensum erga eam habet: siquidem errantis nullus est consensus, nec voluntas. *L. 9. C. de Jur. & fact. ignor. L. 15. ff. de Jurisdiet. ac proinde matrimonium nequit valide contrahere. L. 10. tit. 2. p. 4. Sic D. Thom. in 3. p. Suppl. q. 13. art. 1. in corp. ibi: Respondeo dicendum, quod quiddam impedit causam, de sui natura impedit, & effectum similiter: consensus autem est causa matrimonii, & ideo quod evacuat consensum, evacuat matrimonium: consensus autem voluntatis est actus, quod presupponit actum intellectus, deficiente autem primo, necesse est, defectum contingere in secundo: & ideo, quando error cognitionem impedit: requiritur etiam in ipso consensu defectus, & per consequens in matrimonio, & sic error de Jure Naturali habet, quod evacuat matrimonium. Idem dicendum est de errore committente: etiam si contrahens cum Titia, quam credebat esse Cajam, ita sit affectus, ut eam diceret, etiam si sciret esse Titiam, quia ad matrimonium requiritur consensus positivus: & quidem actualis, nec sufficit consensus, qui esset, sed est necessarius, quod sit. *Sane. de Matr. lib. 7. D. 18. n. 6.* Si vero errans actu vellet cum presenti, quacumque esset, contrahere, esset validum matrimonium. In Baptismo enim, Confirmatione, Poenitentia, & aliis hujusmodi, solum attenditur persona presens, quacumque sit, ac proinde error circa eam nihil obstat ad eorum valorem, nec in emptione, & venditione attenditur persona contrahentis, nec unde sit merx, sed tantum ejus bonitas, & utilitas ad finem intentum, nec aliud contrahentium, & Sacramenta predicta administrantur interest: at in matrimonio plurimum interest contrahentis, cum qua contrahat persona, nam se ad perpetuum vitæ societatem inendam cum ea obligat. Quod si conjuges per errorem invadide contraxerunt, & postea stante adhuc illo errore denuo consentiant, non convalescit tale matrimonium, etiam si consentiens esset paratus ad consentiendum, si sciret, quod matrimonium non valebat: quia non intendit denuo contrahere, sed tantum ratificare matrimonium antecessens, quod cum nullum fuisset, nequit ratificari: nec sufficit consensus, qui esset, sed est necessarius consensus, qui actu sit, & nihil tam contra-*

rium est consensui, quam error. *L. 15. ff. de Jurisdiet. Sane. de Matrim. lib. 2. D. 34.* nec in predicto casu sufficit, quod una pars consentiat, sed requiritur, quod pars impeditenti ignara, aliquomodo perciperetur, licet caute, nam aliàs, non tam novum matrimonium contrahere intendet: quam antecessens, quod nullum est, ratificare: sufficitque, si impeditenti conscius ita peteret ab alio: *Me ita diligis, ut si non esset inter nos matrimonium, denuo contraheret, ac ex nunc vis me in conjugem, ac si non fuisset validum matrimonium inter nos prius contractum?* Et alter respondeat: ita volo: interrogansque, se quoque idem velle dicat. *Sane. de Matr. L. 2. D. 36. num. 5.* Quando Jacob contraxit cum Lia supposita à Labano loco Rachelis, cum qua Jacob contrahere volebat, ab initio non valuit tale matrimonium, errore obstante: copula tamen ob ignorantiam non fuit formaliter fornicaria. Postea vero novo consensu accedente validum fuit matrimonium. *Genes. 29. v. 28. aculevit placentia, & hebdomada transacta Rachel duxit uxorem. Gratian. in Decret. caus. 29. q. 1. ibi: Jacob ergo, & Liam non fecit conjuges precedens consensus, sed subsequens, nec tamen ex primo concubitu fornicarii iudicantur, cum ille maritali affectu tam cognoverit, & illa uxorio affectu sibi debitum persolverit, & paternis imperiis se sibi jure copulatum. Similiter Magist. Sent. in 4. D. 30. D. Thom. in 3. p. Sup. q. 51. art. 1. ad 4.*

34 Si unus, vel uterque credat per errorem habere impedimentum, quod revera non datur, si aliunde contrahentes intendat quantum in ipsis est, consentire, ut accidere potest, valide contrahunt: nam cum revera sint habiles ad contrahendum, & aliunde sufficientem consensum habeant, nil deest, ut matrimonium contrahatur, sicut valide baptizatur, qui vult facere quantum potest, licet errore judicet, baptismum esse tantum nugas Christianorum. *D. Anton. Henric. Rodrig. Covarr. de Spons. p. 2. cap. 3. §. 7. n. 3. Sane. de Matrim. L. 2. D. 33. n. 2. & alii contra Abb. & Joann. And. in cap. 18. b. t. Navar. Man. cap. 22. n. 56. & alios: nec enim in matrimonio requiritur, quod contrahentes sciant, ex qua causa, & quo jure contrahant, sicut in hereditatis additione requiritur, quod hæres sciat, an necessarius, an voluntarius sit. *L. 15. ff. de Acquir. vel omit. hæred. Error, etiam antecessens, circa qua-**

litatem personæ, etiam si ex dolo, & deceptione alterius compartis oriatur, regulariter non obest valori matrimonii: *arg. cap. 18. b. t. caus. 29. q. 1. L. 10. tit. 2. p. 4. Molin. de Just. & jur. tr. 2. D. 352. Sane. de Matrim. lib. 7. D. 18. n. 18. Covarr. & alii.* Nam talis error non tollit consensum circa substantiam, sed circa personam accidentia, quæ tantum se habent per modum rationis impulsivæ, & finalis extrinsecæ. Et si hæc via dissolutioni matrimoniorum aperiretur, plurima scandala in detrimentum prolis, Reipublicæ, & conscientiarum orientur quotidie, & licet metus gravis vitiet matrimonium, non inde inferitur, errorem circa qualitatem, illud debere vitari; quia metus minuit voluntarium circa substantiam, secus error, de quo nunc, quippe facilius potest probari metus, quam error, & dolus, & ideo matrimonium, etiam cum tali errore contractum non irritavit Ecclesia ad plures lites cavendas. Si tamen contrahens ita suum consensum alliget qualitati, ut actu contrahere nolit, si sponsa non sit nobilis, dives, vel virgo, &c. cum tunc illa qualitas se habeat, ut conditio, ea deficiente, deficiet consensus ad matrimonium necessarius, ac proinde nullum est matrimonium. *D. Bonac. in 4. D. 30. in expositione litteræ, n. 4. D. Ant. Sane. de Matrim. lib. 7. D. 18. n. 21. & alii.* Similiter error qualitatis vitiat matrimonium, si ipse in errorem personæ refundatur: quod ex eo colligitur, si qualitas sit individualis determinatio ipsius personæ, v. g. si quis vellet cum primogenita Titii contrahere, & illi secundo genita sisteretur: tunc in personæ errorem refunditur error qualitatis: secus est, si credat, eam, cum qua contrahit esse primogenitam, & sua voluntas non feratur in ipsam, quatenus est primogenita: tunc enim non in persona erratur. *D. Thom. in 4. D. 30. q. 1. art. 2. ad 5. Sane. de Matrim. lib. 7. D. 18. num. 23. & 25.*

35 Ob cultus disparitatem est irritum matrimonium contractum à fidei cum infideli, seu Pagano, non Jure Naturali, nam Esther cum Assuero, Moyses cum Sophora, Jacob cum Lia, & Rachele contraxerunt matrimonium, & non reprehenduntur à Scriptura; nec Jure Divino invalidatur ut aliqui censuerunt, siquidem ex nullo Textu Legis novæ irritatur tale matrimonium: est ergo irritum Jure Ecclesiastico vel scrip-

to, *cap. fin. 28. q. 1. vel saltem ex usu antiquissimo, & praxi Ecclesiæ, & habetur expressè in L. 15. tit. 2. p. 4. ibi: De variamento de ley es la sexta cosa, que conbarga el casamiento: Ca ningun Cristiano debe casar con Judia, nin con Mora, & ibid. Greg. Lap. Sane. de Matrim. lib. 7. D. 71.* Irritando enim Ecclesia matrimonium ex parte fidelis, ut proculdubio potest, quia ipsi fidelis subditus est, per consequens irritatur respectu infidelis, licet subditus non sit Ecclesiæ, cum nequeat matrimonium ex una parte irritum, & ex altera validum esse. Talia vero matrimonia sunt illicita Jure Divino Naturali. *Deut. 7. v. 3. ibi: Neque sociabis cum eis (id est Gentilibus) conjugia, filium tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo, quia seducet filium tuum, ne sequatur me, & ut magis serviat Diis alienis.* Jus enim Naturale dicitur, hoc periculum peccandi, quod Text. exprimit, esse vitandum. Deinde: *Apostolus ait. 2. Cor. 6. v. 14. nolite jugum ducere cum infidelibus, id est, nolite conjugium inire, juxta Div. Hieron. & alios.* Nec Hæreticus, vel Apostata potest cum infideli contrahere, quia hæretici, utpote baptizati Legibus Ecclesiæ impedimenta stantibus, subduntur. *Sane. de Matrim. lib. 7. D. 71. num. 4.* Nec fidelis potest cum catechumena contrahere, quia adhuc est extra Ecclesiam, nam licet catechumena Christiana aliquando late appelletur, non verè fit Christiana, nisi per baptismum, ut constat ex Text. sic intelligendo, in cap. 15. 28. q. 1. ibi: *Si Christiana fit, non est satis, nisi ambo initiati sitis Sacramento baptismi.* *D. Thom. in 4. D. 39. q. un. art. 1. ad 5. & Sane. de Matrim. l. 7. D. 71. n. 2. plures citans.* Bene tamen possunt sponsalia à fidei cum catechumeno contrahi: cum matrimonium tantum promittatur, & referatur ad tempus, quo potest valere, scilicet, post baptismum susceptum; *arg. cap. 16. 28. q. 1. & expressè habetur in L. 15. tit. 2. p. 4.* sicut valent sponsalia ab impuberibus contracta, cum referantur ad tempus habile, si necessitas urgens, & valde gravis matrimonium fidelis cum infideli suaderet, & nullum, vel solum remotum periculum perversionis adesset, cum eo casu cessaret Jure Naturalis prohibitio, posset tale matrimonium contrahi, accedente dispensatione Pontificis, vel ejus delegati, quoad impedimentum Ecclesiasticum. Privilegium quidem in hoc impedimento dispensandi

concessit *Paulus V.* Episcopo Funajensi, & Superioribus Societ. Jesu in Regno Siniensi ad decennium in *Const. Ut animarum*, 21. *Jun.* 1616. Et sanè mediante dispensatione, vel potius ex divina inspiratione matrimonium contraxerunt Sancta Cæcilia cum Valeriano; Sancta Monica cum Patritio; Clotildis cum Clodovæo adhuc Gentilibus. *Ponc. de Matr. L. 7. cap. 47. n. 7. & alii.*

36 Matrimonium fidelis cum Hæretico, vel Apostata est illicitum Jure Naturali ob periculum perversionis, cui fidelis, & ipsorum filii exponuntur, & ob dissensiones, quæ inter ipsos conjuges solent oriri, *cap. 16. 28. q. 1. cap. 14. de Hæret. in 6.* Imò, & sponsalia, si ad matrimonium, etiam altero hæretico manente, tendant, illicita, & nulla sunt utpotè promissio de re turpi. *Sanch. de Matrim. l. 7. D. 72.* Si tamen defacto tale matrimonium contrahatur, valet, nam in *cap. 14. de Hæret. in 6.* Mulier scienter contrahens cum hæretico dote privatur, sed non jubetur ab eo separari, ac proinde supponitur validum matrimonium, & ita decidi in prædicto Text. in *cap. 14. de Hæret. in 6.* cum comm. tenet *Greg. Lop. in L. 15. tit. 2. p. 4. quomodo contrarium videatur ex d. L. deduci, & Congreg. de Propag. Fid. ann. 1678.* censuit in terris hæreticorum, ubi hæresis impune grassantur, maxime si ibi Catholica Fidei cultus non permittitur, matrimonia cum ipsis hæreticis per exhortationes potius, quam per censuras esse prohibenda, & tale matrimonium valere tenent *D. Thom. in 4. D. 39. q. un. art. 1. ad 5. D. Bonav. D. Albert. Mag. & plurimi cum Sanch. de Matr. lib. 7. D. 72. n. 2. contra Host. Anchar. Simanc. & alios. Nec Can. 72. in Trullo.* In quo hi Authores fundantur est authenticus, quia jam dissoluta Synodo ab aliquibus Episcopis fuit conditus. Præterquamquod est reprobatus à Sergio Papa. Quando periculum perversionis, & malæ educationis proles cessat, justaque adeo causa, potest Catholica cum hæretico, vel è contra, matrimonium contrahere, accedente Pontificis dispensatione, etiamsi inter Principes celebretur. Sic dispensavit *Urban. XIII.* ut Soror Regis Gallia cum filio Regis Angliæ contraheret. In Germania, aliisque Provinciis Septentrionalibus, ubi sunt permixti hæretici cum Catholicis licite etiam sine dispensatione, ex recepta tamen consuetudine, talia matrimonia contrahuntur instar aliorum contractuum ci-

vilium, si nullum sit periculum perversionis, nec scandalum timeatur, justaque causa adsit. *Sanch. de Matrim. L. 7. D. 72. n. 5.* Et quamquam pactum, quod masculi, v. g. hæresim paternam sequantur, & foemina Religionem Catholicam Matris, vel quod primus Fidem Catholicam, secundus Sectam Lutheranam, &c. impium, & illicitum sit, quia pugnat cum Jure Divino, juxta quod parentes debent liberos in Fide Catholica educare, eisque moribus, ut adipiscantur remedia salutis spirituali necessaria. *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 72. n. 6.* permittitur tamen consuetudine sic approbante, quia aliter nulla spes solet manere, aliquos saltem filios, in Religione Catholica educandi. Et ego hic Manila fui aliqual instrumentum, ut quidam Hollandi Fidem Catholicam amplecterentur, quorum parentes similia pacta inierant.

37 *Vis est majoris rei impetris, qui repellit non potest. L. 2. ff. Quod metus caus. L. 15. tit. 2. p. 4.* si est absoluta, tollit libertatem: v. g. si quis arcepta mulieris manu illam scribere faciat, se velle cum illo contrahere. Voluntas tamen non potest hanc coactionem, sive violentiam pati: nec consensus potest dici sic violentus: nam violentum est juxta Philosophum id, cujus principium est extra, nihil conferente vincto passo, cum omnis consensus principium sit intra, siquidem à voluntate procedit. Si est conditionalis, ex parte inferentis dicitur vis, ex parte patientis dicitur metus, de quo latius diximus in *Tit. de His, qua vi metusvè causa sunt*: sic optime distinguit, & explicat. *D. Thom. in 3. p. Sup. q. 46. art. 1. in corp. ibi: Respondet dicendum, quod duplex est coactio, vel violentia, una qua facit necessitatem absolutam, & tale violentum dicitur à Philosopho, violentum simpliciter, ut cum quis aliquam corporaliter impellit ad metum: Alia, qua facit necessitatem conditionatam, & hanc vocat Philosophus violentum mixtum, sicut cum quis projicit merces in mare, ne periclitetur, & mixto violento, quomodo hoc quod fit, non sit per se voluntarium, tamen consideratis circumstantiis hic, & nunc voluntarium est, & quia actus in particularibus sunt, idè simpliciter voluntarium est, sed securum quid involuntarium inde hæc violentia, vel coactio potest esse in consensu, qui est actus voluntatis, non autem prima, & quia hæc actus fit, ex hoc quod timeatur, aliquid periculum imminens, idè*

ita vis idem est, quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo, sed prima vis cadit in corporalibus actibus. Et quidem metus matrimonium valde contrarius est: nam matrimonium significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, secundum libertatem amoris factam, ac proinde fieri nequit per consensum coactum. Deinde vinculum matrimonii est perpetuum: unde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit, metus autem, qui cadit in constantem virum perpetuitatem contractus tollit, quia potest peti restitutum in integrum, & ideo talis coactio metus, quæ cadit in constantem virum, tollit matrimonium. *D. Thom. in 3. p. Suppl. q. 47. art. 3.* Nec qui coactus contraxit procreationi proles intendit: & facile adulteria committentur, cum præjudicio fidei conjugalis. Idè volens Ecclesia matrimonia omninò libera ob perpetuitatem vinculi, & conjugalitatis societatis arduitate, statuit, metum esse impedimentum matrimonium dirimens, ac proinde matrimonium metum contractum nullum declaravit, *cap. 14. cap. 15. cap. 28. b. t. L. 15. tit. 2. p. 4. ibi: La ista cosa, que embarga el casamiento, que non se faga, es fuerza, ò miedo, la fuerza se debe entender desta manera, quando alguno aduere contra su voluntad, ò le prenden, ò ligan, è le facen otorgar el casamiento: ò otrosi, el miedo se entiende, quando es fecho en tal manera, que todo ome, maguer fuese de gran corazon, se temiese de él.* Et quidem solus metus gravis à causa libera injuste incussus, & ad matrimonium extorquendum, etiamsi non incutiatur ab eo, qui matrimonium intendit contrahere, sed ab alio, & etiamsi metum patiens sua culpa in metum incidit, si incutiens non habet jus incutiendi, irritat matrimonium, *cap. 14. cap. 15. b. t.* sicut alii contractus ex simili metu provenientes rescindibiles sunt. *L. 14. §. 3. ff. Quod metus causa. L. 15. tit. 2. p. 4.* Cogitur aliquis metu, quando aliquid facit, quod alias non vellet ad evitandum id, quod timet. In hoc tamen constans ab inconstanti distinguitur, quantum ad duo: primo quantum ad qualitatem periculi, quod timetur, quia constans requirit rationem rectam, per quam scit, quid pro quo dimittendum sit, vel faciendum. Semper autem minus malum, vel majus bonum eligendum est, & idè constans ad minus malum sustinendum cogitur metu majoris mali: non autem co-

gitur ad majus malum, ut vitet minus malum, sed inconstans cogitur ad majus malum propter metum minoris mali, scilicet ad peccatum propter metum corporalis pœnæ, sed pertinax è contra, non potest cogi, etiam ad minus malum sustinendum, vel faciendum, ut vitet majus malum: unde constans est medius inter inconstantem, & pertinacem. Secundo differunt, quantum ad estimationem periculi imminens, quia constans non nisi ex forti estimationi, & probabili cogitur, sed inconstans ex levi. *Prov. 28. Fugit insipius nemine persequente. Div. Thom. 3. p. Suppl. quest. 47. art. 2.* In particulari ergo metus gravis, seu cadens in constantem virum est metus mortis, carceris, privationis officii, damni gravis in rebus, vel alia similis, vexatio. *L. 15. tit. 2. p. 4.* metus reverentialis conjunctus cum indignatione parentum, & mala tractatione, etiam gravis, & irritans matrimonium censetur. *Sanch. de Matrim. lib. 4. D. 12.* Non tamen æquè gravis metus requiritur in foemina ad nullitatem matrimonii, quam in viro: quia cum hæc sua natura, sit inconstantiior, & debiliior, minor metus conturbat foeminam, quam virum, idè quæ minor metus in ea, quam in viro censetur gravis; sed hoc quando casus particularis contingat, arbitrio Judicis relinquuntur. *Sanch. de Matrim. lib. 4. D. 3.* & generaliter dicendum est quod tunc metus gravis dicitur cadere in constantem virum, quando hæc duo concurrunt, scilicet, & quod malum, quod timetur grave sit judicio prudentum, & quod gravi, seu probabili ratione timeatur; tamquam imminens. *Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. de Voto, cap. 8.* Et quamvis in Textibus citatis matrimonium metu gravi contractum potius antiquiori jure supponatur jam irritum, quam Legem irritantem ipsè statuerant, credendum est, talem impedimentum, vel viva voce, vel scripto ab Ecclesia inductum, licet Text. nunc non inveniatur. Nec inde licet inferre, matrimonium metu contractum, irritum esse Jure Naturæ, quia Jure Naturæ ad matrimonii valorem, sicut aliorum contractum, aliis requisitis suppositis, nil aliud est necessarium, quam consensus vere voluntarius; licet non sit spontaneus; quam quidem consensum, licet metus minuatur, non tamen destruit. *L. 21. §. 5. ff. Quod met. caus.* Neque baptismum metu susceptus, *cap. 3. de Baptismo.*

cap. 5. D. 45. Nec juramentum metu praestitum irritatur, cap. 8. cap. 15. de Jur. jur. Imò nec ipsum matrimonium metu intrinsicò, seu à causa necessaria proveniente, nec metu levi contractum, est irritum: & certum est, talem metum voluntarietatem minuire, & spontaneitatem tollere, consequenterque, tale matrimonium, metu non obstante, est validum de Jure Naturæ: ac proinde hoc impedimentum præcisè à Jure Ecclesiastico est inductum. Et ita tenent Sylv. Tabien. Navar. Sot. Henric. Sanchez. de Matrim. lib. 4. D. 14. n. 2. Suar. de Relig. tom. 2. lib. 1. de Vot. cap. 8. n. 9. & alii, contra Scot. Covarr. Mol. de Just. tr. 2. D. 326. n. 14. Ponce. de Matrim. lib. 4. cap. 14. num. 4. Gonz. in cap. 15. h. t. n. 5. Qui tenent, tale matrimonium esse irritum Jure Divino, & Naturali, & sentire videtur. D. Thom. in 4. D. 29. q. unic. art. 3. q. 1. Quando verò metus non est incussus ad extorquendum matrimonium, sive proveniat à causa naturali, sive libera, quantumvis gravissimus, non reddit irritum matrimonium, quia tunc homo non ab alio impellitur ad matrimonium, sed à se ipso: cum nullus matrimonium exigat, sed ipse contrahens voluntariè matrimonium eligit, tamquam medium ad periculum animæ, vel corporis evadendum, sicut vorum simili metu factum est validum, cap. 17. de Regular. quam conclusionem certissimam apud omnes appellat. Sanchez. de Matrim. lib. 4. D. 12. n. 3. Undè infert, validum esse matrimonium contractum cum concubina metu præsentis mortis ex morbo, vel naufragio, vel ex consilio Medici, ad evitandam mortem, quæ propter humoris abundantiam, timetur eventura; vel si morte damnatus ducat meretricem ad mortem evadendam; vel si alius ei offerat immunitatem, si talem foeminam ducat, vel si Medicus non aliter agrotum curare velit, nisi agrotus suam filiam in uxorem ducat; vel si obsessus Princeps offerat obsessenti suam filiam, ut obsessionem solvat, & alia hujusmodi. Matrimonium metu gravi injustè incussò contractum est nullum in utroque foro: quia non adest consensus requisitus ad ipsum, cap. 14. h. t. Et in cap. 2. de Eo, qui duxit. Illi, qui postquam metu cum una contraxit, deinde aliam duxit, facultas datur, ad secundam revertendi; quæ facultas non posset dari, si matrimonium primum in conscientia fuisset validum. Dio. Thom. in 4. D. 29.

q. un. art. 3. questione. 1. in corp. Sot. Navar. Sanchez. de Matr. lib. 4. D. 12. n. 18. contra alios apud ipsum.

38 Matrimonium simili metu contractum, nec adjecto juramento firmatur: imò juramentum non valet, nec quidem obligationem Religionis producit, cap. 2. de Eo, qui duxit. Quia matrimonium irritatur, non tam ob privatam contrahentium, quam ob publicam utilitatem. Et per metum contrahentes inhabiles reduntur, ac proinde, nec juramentum confirmat contractum, nec ipsum valet; arg. cap. 12. de Foro comp. maxime cum juramentum sequatur naturam contractus, cui accedit. Gloss. in cap. 2. de Eo, qui duxit. V. Tanta. Abb. Sylv. Sanchez. de Matr. lib. 4. D. 20. num. 12. & alii, contra Richard. & alios, qui fundantur in cap. 22. 22. q. 4. ibi: *Quasi, quid tibi agendum sit de Hubaldo Parochiano tuo, quia captus, & timore necis impulsus sue concubina juramento firmavit, ipsam in conjugem suscipere, propriamque matrem cum fratribus de domo expellere, nihilque eis alimonie unquam impendere: quia verò, quam prius concubinam habuerat non est peccatum in conjugem suscipere, matrimonium sit in Deo firmum, & stabile.* Nam respondeo, quod in hoc casu distinguendum est juramentum de contrahendo cum concubina, & juramentum expellendi matrem à domo. Primum juramentum est de re licita, ac proinde potest adimpleri, si purgato per subsequentem consensum metu, ipse matrimonium cum ea contrahere velit: in quo nullum est peccatum. Secundum verò, cum sit de re illicita, adimpleri nequit, sed non dicitur, quod necessariò debeat primum juramentum adimpleri, etiam stante metu. Alias solutiones afferunt alii cum Sanchez. de Matrim. lib. 4. D. 20. num. 13. Matrimonium tamen metu contractum potest revalidari, purgato metu, cap. 21. h. t. L. 15. tit. 2. p. 4. Et quidem, non tantum, quando expresse constat de consensu, sed etiamsi de consensu tacito constat, ut notat Gregor. Lop. ibid. Si post matrimonium metu contractum in facie Ecclesie sequatur copula spontanea, cum ex ea præsumitur consensus conjugal, matrimonium etiam post Tridentinum confirmatur, cap. 21. esp. 30. h. t. secus si & ipsa copula metu sit extorta. Sanchez. de Matrim. lib. 4. D. 18. ex num. 10. Similiter si conjuges cohabitent post matrimonium metu contractum, cum scivissent nulli-

ta-

tatem matrimonii: & talis cohabitatio sit spontanea (quia jam cessavit causa timoris) & diuturna arbitrio Judicis, creditur; etiam post Tridentinum matrimonium ratificatum ex præsumptione juris, & de jure, cap. 21. h. t. ibid. Gloss. V. Per annum. Sanchez. de Matr. lib. 4. D. 18. n. 3. Gonz. in cap. 21. h. t. n. 5.

39 Metus levis, etiam injustè incussus, cum faciliè possit superari, nec in virum constantem cadat, non irritat matrimonium: alias plurima matrimonia essent nulla, vel dissolvenda cum maxima perturbatione Republicæ Christianæ in grave animarum detrimentum; arg. cap. 15. h. t. Metus gravis ab intrinsicò, seu causa non libera proveniens: v. g. metus mortis ex morbo, vel naufragio non irritat matrimonium, nec alios contractus rescindit. Nec item irritat metus, etiam à causa libera proveniens, si justè incutiatur, vel à Judice, vel ab alio habente jus illum incutiendi, quia ipse contrahens sibi hunc metum infert. L. 21. ff. Quod met. cans. Sic valet matrimonium, si Judex Ecclesiasticus per Censuram aliquem compellat ducere puellam, cum qua contraxit sponsalia, vel quam sub spe, & promissione nuptiarum decepit, & corrupt. Si juvenis sine promissione, vel spe matrimonii virginem corrupat, cum solum teneatur ad ducendam, vel dotandam disjunctive; arg. cap. 2. de Adulter. Si Judex minetur carcerem ærumnosum, si non ducat, injustè incuit metum, ac proinde matrimonium eo contractum est nullum. Sanchez. de Matr. lib. 4. D. 13. n. 7. Quòd si juvenis cum puella à patre inventus, ut vitet accusationem coram Judice, quam pater minatur, cum ea contrahat, valet matrimonium. Si verò minetur mortem, cum ad hoc non habeat jus, hic metus erit injustus, & irritabit, cap. 15. h. t. Similiter valet matrimonium, si Princeps ob metum belli justè illati contrahat cum filia inferentis bellum ad consequendam pacem, vel si reus in carcere detentus, ut ab eo liberetur cum filia custodis contrahat. Hostiens. Joann. And. Less. L. 2. de Justit. cap. 17. ex num. 37. Sanchez. de Matrim. lib. 4. D. 13. ubi alios, qui aliter sentiunt refert, & impugnat.

40 Matrimonium metu contractum adeò nullum est, ut neque metum inferens maneat ex sua parte obligatus ad matrimonium, si vim passus illud inire vellent, sed potest, etiam parte invita, re-

Tom. II.

silite siquidem non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum cap. 51. de Reg. jur. in 6. nec consensus metum inferentis est absolutus, sed tacite conditionatus, si scilicet altera compars maneret obligata. Cum ergo ex parte coacti non resultet obligatio, nec resultare debet ex parte cogentis, nec contractum natura sua reciprocum claudicare sine positivo fundamento dicamus. Et in hoc differt matrimonium ab aliis contractibus: quippe qui metu extorti rescinduntur tantum ad instantiam metum passi, quia jure subsistunt, & ex parte coacti obligationem efficacem adversus cogentem producent, quod non accidit in matrimonio, quod absolute est nullum. Sanchez. de Matrim. lib. 4. D. 15. n. 5. & alii, contra Sylv. Navar. Man. cap. 22. num. 51. Si tamen metum inferens non aliter quam matrimonium contrahendum ab eo illatum potest reparare, ad hoc tenetur, & potest à Judice compelli. Sic quidem æquitate, & ratione naturali dictante. Et sic intelligitur. Text. in cap. 1. de Eo, qui duxit. Mulier intendens nullitatem matrimonii ex metu, illum debet probare, siquidem metus illatio est quid facti, quod non præsumitur, nisi probeatur, & metum intervenisse, & gravem esse, cap. 28. h. t. In dubio valoris, vel nullitatis matrimonii pro matrimonio, quod jam in possessione est, pronuntiatur, & insuper quia causa favorabilis est. Sanchez. de Matrim. lib. 4. D. 27. Laym. L. 5. tr. 10. part. 2. cap. 5. n. 4. Et ob Sacramenti reverentiam, & ut vitentur inconvenientia, quæ ex facili dissolutione matrimoniorum sequenter, cap. 47. in fin. de Testibus. Sanchez. de Matrim. lib. 4. D. 27.

41 Impedimento metus est proximum impedimentum raptus. Hic profum in presentem est violenta de loco in locum matrimonii contrahendi causa abductio femine cujusque, sive virgo, sive corrupta, sive etiam meretrix sit. Sanchez. de Matrim. lib. 7. D. 13. n. 14. Antiquitus inter raptorem, & raptam tantum prohibebatur matrimonium; validè tamen contrahabatur, cap. 4. cap. 9. cap. 10. 36. q. 2. postea fuit statutum, quod inter raptorem, & raptam non tantum valet, sed, & licite matrimonium contraheretur, etiam in potestate raptoris ipsa constituta: si liberè consentiret, cap. fin. de Raptor. Sanchez. de Matrim. L. 7. D. 12. ex num. 41. sed ex Trid. sess. 24. de Ref. matr. cap. 6. Inter raptorem, & raptam statutum est impedimen-

D 2

tum

tum dirimens, si raptus contingerit, puella invita, (secus ea consentiente, etiam suis parentibus invitis) & raptor non pro alio, sed pro se rapiat: nam si pro alio rapiat, potest eum ea contrahere. Et hoc impedimentum durat, dum mulier est in potestate raptoris, ac proinde cessat ea in loco tuto, & liberò constituta: tuncque eum ea valide, & licite contrahere valet. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 13.* Si forte femina rapiat virum, etiam non servata forma Trid. potest eum eo contrahere: ac proinde, si ipse liberè consentiat, etiam in potestate raptricis sit, valet matrimonium. Nam cum Constitutio Trident. sit poenalis, & odiosa, non debet extendi ultra casum expressum, qui tantum est de raptore, non de raptricis; & cum hoc rarissimè contingat, non venit in Legis consideratione, quæ ad frequenter contingentia ordinatur: nec est in utroque casu eadem ratio, nam gravius delictum committit vir rapiens feminam, majusque scandalum sequitur, graviorque ipsi, & ejus parentibus irrogatur injuria, quam è contra: quando femina rapit virum. *Barbos. ad Trid. sess. 24. de Reform. matr. cap. 6. n. 5. Gonz. in cap. fin. de Raptor. n. fin. Sanch. de Matrim. lib. 7. disp. 12. num. 25. Ponc. de Matrim. L. 7. cap. 69. n. 6. contra Bald. Tirag. Henrig. Gutierr. & alios.* Si quis sponsam invitam rapiat, poenitis Trident. tenentur; nam Text. in cap. 6. de Raptor. excusat à raptu abductionem desponsatæ de ejus consensu factam: nam tunc non laeditur libertas matrimonii, cum ipsa ad hoc sit obligata, cap. 10. h. t. ac proinde includere videtur casum, quo invita abducatur, nam licet rapiens sponsam recipiat, quod suum est; non tamen accipit modo legitimum, debebat enim non autoritate propria, sed autoritate publica eam vindicare, quod præcipue habet locum, si ipsa justam causam resiliendi habeat: quippe tunc idem est, ac si sponsalia non præcessissent. *Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 13. num. 15. contra Henrig. de Matrim. lib. 12. cap. 14. num. 5. & alios.*

TIT. II.

De Desponsatione impuberum.

42 **S**ponsalium contractus est actus humanus, qui ad sui valorem exigit Jure Naturæ usum rationis in utroque contrahente: quo, saltem in

uno deficiente, Jure Naturali sunt invalida sponsalia, etiamsi à parentibus nomine filiorum sint contracta, cap. un. h. t. in 6. L. 6. tit. 1. p. 4. & non solum hoc intelligitur, quando sunt minores septennio: sed etiamsi contrahentes majores septennio sint. L. 14. ff. de Sponsal. Regulariter tamen requiritur, & sufficit septennium tam in mare, quam in foemina ad contrahenda sponsalia; nam tunc sufficiens usus rationis ad ipsorum obligationem regulariter invenitur. L. 14. ff. de Sponsal. cap. 4. cap. 5. cap. 13. h. t. cap. un. ead. in 6. L. 6. tit. 1. p. 4. D. Thom. in 3. p. Sup. q. 43. art. 2. in corp. ibi: *Ante primum septennium nulli contractui homo aptus est, sed in fine primi septennii incipit esse aptus ad aliqua promittenda in futurum præcipue de his, ad que ratio naturalis inclinatur magis, non autem ad obligandum se perpetuo vinculo, quia adhuc non firmam habet voluntatem, & ideo tali tempore possunt contrahi sponsalia, sed in fine secundi septennii jam potest obligare sed de his, quæ ad personam ipsius pertinent, vel ad Religionem, vel ad conjugium, sed post tertium septennium, etiam potest de aliis se obligare. Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 16. n. 7.* Hoc septennium, quando non constat, quod malitia suppleat ætatem, debet esse completum, non tantum moraliter, ut cum aliis docet Gutierr. Sed etiam physice, ut tenet *Barbos. in cap. 4. h. t. n. 2. Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 16. num. 4. Gonz. in cap. 5. h. t. & alii.* Nam quando agitur de obligatione imponenda, verba Legis in sensu proprio accipi debent, & ideo 16. anni physice completi requiruntur ad professionem religiosam. *Trid. sess. 25. de Reg. cap. 15.* Item regulariter 14. anni physice completi sunt necessarii ad testamenti factionem. L. 5. ff. Qui Testam. similiter ergo debet sumi verbum: *Completset, & compleverat.* Loquendo de septennio ad sponsalia in cap. 4. cap. 5. h. t. Nec sufficit, quod ultima dies septennii sit incepta, ut tenet *Sanch. sed requiritur, quod sit completa de momento ad momentum, ut patet in ætate requisita ad professionem: nec aliter potest intelligi septennium physice completum; nisi & ultima dies septennii completa sit. Gonz. in cap. 5. h. t. n. 5. Et quamvis in L. fin. tit. 1. p. 4. dicatur, *V. Poco menos, clare loquitur de casu, quo malitia suppleat ætatem. Et sic etiam intelligendus est. D. Thom. in 3. p. Suppl. q. 43. art. 2. ad 7.* Sponsalia contracta ante usum rationis utriusque, quin & unus tan-*

tantum contrahentis, sunt nulla. Nam cum sint promissio mutua, si ex una parte claudicent non subsistunt ex altera, etiamsi una pubes, vel major septennio sit. Promissio tamen à pubere facta infanti in vim simplicis promissionis valet quin acceptationem ex parte infantis requirit; ac proinde nequit revocari; arg. L. 5. C. de Emancip. liberorum; possunt tamen à contrahentibus, postquam ad usum rationis accedent, talia sponsalia, vel expresse ratificari verbo, scripto, nuptu, vel alio signo; vel saltem tacite cohabitando, mittendo munera, vel aliud hujusmodi proprium sponsorum faciendo: & tunc convalescunt, dum tamen sponsi sciant, se tempore infantia sponsalia contraxisse: & ea fuisse nulla: alias ex errore procedendo, nil agunt; cum nil tam contrarium sit consensui, quam error. Ex L. 15. ff. de Jurisdic. Quod quidem deducitur ex C. fin. h. t. C. un. ead. in 6. L. 6. tit. 1. p. 4. *Sanch. de Matr. L. 1. D. 16. n. 5. & 6.*

43 Si contrahentes sponsalia ante septennium in quacumque ætate, & quocumque modo, ut contra alios tenent *Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 10. num. 14. & alii*, habeant usum rationis prudentiam, seu discretionem (quod dicitur malitia suppleat ætatem) hujusmodi sponsalia erunt valida, non solum Jure Naturæ, L. 4. L. 14. ff. de Sponsal. sed etiam Jure Positivo: siquidem ex cap. 3. de Sponsal. constat, sponsalia contracta cum puella nondum septenni producere impedimentum publicæ honestatis, quod est signum validitatis sponsalium, & expresse habetur in L. fin. tit. 1. p. 4. ibi: *E esto se debe entender, si los desposados fuesen de edad de siete años cumplidos, o poco menos, de manera, que hayan entendimiento para placertes las desposadas.* Nam ætas in sponsalibus, non est simpliciter definita. L. 14. de Sponsal. Et ætas septennii, quæ regulariter assignatur dependet à certa suppositione: scilicet, usu rationis, adeo ut magis usus rationis, quam ætas spectetur: secus accidit in professione religiosa, & testamenti factione ubi ætas absolute, & sine dependentia ab alia suppositione definitur: quod clarus patet in matrimonio, ubi licet sit designata ætas 14. annorum, valet matrimonium, si malitia ætatem suppleat. Similiter ergo dicendum est in sponsalibus. *D. Thom. in 4. D. 27. q. 2. art. 2. ad 7. D. Antonin. Joann. And. Covarr. Gutierr. Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 16. n. 9. Gonz.*

in cap. 5. h. t. n. 4. contra *Angel. Fachin. & alios.* Tunc malitia, seu prudentia creditur, ætatem supplere, si quis posset peccare mortaliter: nam id sufficit, ut se obliget per votum solemnne Ordinis Sacri, & simplex Religionis, quare ergo non sufficit, ut se obliget per sponsalia? Quorum obligatio facilis dissolvitur, scilicet per illius tantum voluntatem, cum ad pubertatem perveniat. *Sanch. de Matrim. L. 1. D. 16. n. 16. cum pluribus, quos n. 9. citat, contra D. Thom. in 4. D. 27. q. 2. art. 2. ad 2. Henrig. de Matr. L. 11. cap. 13. n. 9. & alios.*

44 Si impuberes majores septennio contrahunt sponsalia, neuter etiam mutuo consensu ante pubertatem resiliere potest: ne ex fragilitate judicii temere, sponsalia sæpe contrahant, & dissolvant: pubertate tamen adepta, etiam sine alia causa resiliere possunt, etiam in foro conscientia, ne firmiter observare teneantur, quod judicio immaturo fecerunt, cap. 7. h. t. *Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 51. n. 19.* Nec ille, qui primo fit pubes alterum debet expectare, cap. 7. h. t. quia etiam altero pubertatem adepto, reclamare, & resiliere potest; ut quid alterius pubertatem expectabit? Cum frustra expectetur eventus, cujus nullus est effectus; arg. cap. 36. de Offic. delegat. Si verò non statim resiliat, sed rata habeat sponsalia, alterius pubertatem spectabit. *Sanch. de Matrim. lib. 1. D. 51. num. 9. & 14.* Si tempore contractus unus erat pubes, non ipse etiam de impuberis consensu, sed impubes potest resiliere, cum ad pubertatem perveniat: quod si stare velit contractui, pubes etiam stare tenetur, cap. 7. h. t. Et tunc claudicat contractus in favorem impuberis. *Sanch. de Matrim. L. 1. D. 51. n. 10.* nisi alii iustum causam resiliendi habeat pubes: nam tunc resiliere potest; v. g. ob metum, cap. 11. h. t. Licet ad ratificanda sponsalia à minoribus septennio contracta, quia nulla fuerunt, novus consensus requiritur verbo, vel facto, tempore pubertatis exprimentus: at verò, ut rata sint contracta à majoribus septennio, cum sint valida, sufficit taciturnitas illorum, seu quod non reclamant statim cum possunt, & ipsis hoc jus competere sciunt. Statim & illico reclamare censetur, qui reclamat intra triduum, etiam postquam pubertatem sit ingressus. *L. fin. C. de Judic. Sanch. de Matr. lib. 1. D. 51. n. 14.* Juramentum sponsalibus adjectum ab impuberibus nondum proximis pubertati se-